

## תוכן עניינים

|                                                                                                                |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>חלק א': עקרונות כלליים - עילות - נטלים - הערכת נזק.....</b>                                                 | <b>1</b>  |
| <b>שער א': כללי .....</b>                                                                                      | <b>1</b>  |
| <b>שער ב': עקרונות של העברת נטל ההוכחה בעילות תביעה בגין נזקי רכוש על-פי פקודת הנזיקין וההלכה הפסוקה .....</b> | <b>3</b>  |
| <b>פרק א': סוגי הנטלים והחזקות .....</b>                                                                       | <b>3</b>  |
| 1. הנטלים.....                                                                                                 | 3         |
| 1.1 במישור האזרחי יש להבחין בין "נטל השכנוע" לבין "חובת הראיה".....                                            | 3         |
| 1.2 "נטל השכנוע".....                                                                                          | 3         |
| 1.3 "המוציא מחברו עליו הראיה".....                                                                             | 3         |
| 1.4 "דיני הראיות הולכים אחרי הדין המהותי".....                                                                 | 4         |
| 2. אימתי נטל השכנוע על הנתבע?.....                                                                             | 4         |
| 3. "חובת הראיה".....                                                                                           | 4         |
| 4. מידת ההוכחה.....                                                                                            | 4         |
| <b>פרק ב': החזקות .....</b>                                                                                    | <b>7</b>  |
| 1. החזקות כאמצעי הוכחה.....                                                                                    | 7         |
| 2. "חזקה שבהנחה".....                                                                                          | 7         |
| 3. חזקה שב"עובדת יסוד".....                                                                                    | 7         |
| 4. "חזקה שבעובדה".....                                                                                         | 7         |
| 5. חזקה שבחוק.....                                                                                             | 7         |
| 5.1 כללי .....                                                                                                 | 7         |
| 5.2 חזקה שבחוק - הניתנת לסתירה.....                                                                            | 7         |
| 5.3 חזקה שבחוק - "חזקה חלוטה".....                                                                             | 8         |
| <b>פרק ג': חובת הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים - סעיף 38 לפקודת הנזיקין.....</b>                             | <b>9</b>  |
| <b>פרק ד': חובת הראיה ברשלנות לגבי אש - סעיף 39 לפקודת הנזיקין.....</b>                                        | <b>11</b> |
| <b>פרק ה': חובת הראיה ברשלנות לגבי חיה - סעיף 40 לפקודת הנזיקין.....</b>                                       | <b>13</b> |
| <b>פרק ו': חובת הראיה ברשלנות כשהדבר מעד על עצמו - סעיף 41 לפקודת הנזיקין.....</b>                             | <b>15</b> |
| 1. הדין .....                                                                                                  | 15        |
| 2. כללי .....                                                                                                  | 15        |
| 3. תנאי סעיף 41 ניתוח ומשמעות.....                                                                             | 15        |

|    |                                                                                         |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| 15 | 3.1 התנאי הראשון                                                                        |
| 16 | 3.2 התנאי השני                                                                          |
| 16 | 3.3 התנאי השלישי                                                                        |
| 19 | <b>שער ג': קטגוריות השמאים השונות</b>                                                   |
| 19 | <b>פרק א': מבוא</b>                                                                     |
| 21 | <b>פרק ב': סוגי שמאות</b>                                                               |
| 21 | 1. כללי                                                                                 |
| 21 | 2. שמאות רכוש - תביעות נזק                                                              |
| 21 | 3. שמאות חקלאית                                                                         |
| 21 | 4. שמאות ציוד מכני הנדסי (צמ"ה)                                                         |
| 22 | 5. שמאות ימית                                                                           |
| 22 | 6. שמאות רכב                                                                            |
| 22 | 7. שמאות מקרקעין                                                                        |
|    | <b>חלק ב': תביעות בשל נזק רכוש - חוק חוזה הביטוח,</b>                                   |
| 23 | <b>התשמ"א-1981 ודיני חוזים</b>                                                          |
| 23 | <b>שער א': כללי יסוד - ביטוח רכוש</b>                                                   |
| 23 | <b>פרק א': ביטוח רכוש - מהות</b>                                                        |
| 25 | <b>פרק ב': תחולה חוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981</b>                                        |
| 27 | <b>פרק ג': סוגי ביטוח שאין החוק חל או חל חלקית</b>                                      |
|    | <b>פרק ד': תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח זירות ותכולתן), התשמ"ו-1986</b> |
| 29 | <b>פרק ה': מרמה בתביעות תגמולים וניזוק תם-לב</b>                                        |
| 31 | <b>פרק ו': נטל ההוכחה רובץ על המבטחת בטענה על-פי סעיף</b>                               |
| 26 | <b>לחוק</b>                                                                             |
| 35 | <b>פרק ז': על פרשנות פוליסות ביטוח</b>                                                  |
| 39 | <b>פרק ח': על נטל ההוכחה בתביעות ביטוח ואבחנה בין סוגי הפוליסות</b>                     |
| 45 | <b>פרק ט': הפרת חובת הגילוי כעילת תביעה גם אם הסיכון איננו מכוסה בפוליסה</b>            |
| 47 | <b>שער ב': חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981</b>                                             |
| 49 | <b>פרק א': מבוא</b>                                                                     |
| 51 | <b>פרק ב': מהותו של החוזה בין המבוטח למבטח</b>                                          |
| 51 | 1. סעיף 1 לחוק                                                                          |
| 51 | 2. דמי הביטוח תנאי מרכזי ביצירת החוזה                                                   |
| 51 | 3. חוזה הביטוח - חוזה אישי                                                              |
| 51 | 4. חוק חוזה הביטוח - דיני החוזים הכלליים                                                |
| 52 | 5. מועד חתימת ההצעה - מועד תחילת הביטוח                                                 |
| 52 | 6. צורתו של חוזה הביטוח                                                                 |

|    |                                                                                          |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------|
| 52 | 7. דרישת המסויימות                                                                       |
| 52 | 8. נטל ההוכחה                                                                            |
| 53 | 9. היקפו של נטל ההוכחה                                                                   |
| 54 | 10. מידת ההוכחה הנדרשת                                                                   |
| 55 | <b>פרק ג': הפוליסה</b>                                                                   |
| 55 | 1. כללי                                                                                  |
| 56 | 2. המצאת הפוליסה ונטל ההוכחה                                                             |
| 56 | 3. מהן תוצאות אי-מסירת הפוליסה לידי המבוטח?                                              |
| 57 | <b>פרק ד': חובה להבליט הגבלות</b>                                                        |
| 57 | 1. כללי                                                                                  |
| 57 | 2. חובת הבלטת הגבלות וסייגים - איסור על ניסוח מעורפל                                     |
| 58 | 3. חובת המבוטח לקרוא את הפוליסה                                                          |
| 58 | 4. על תניות החריגה לבלוט ולהבהב בעיני המבוטח                                             |
| 58 | 5. עקרון "ההבלטה" - המבחן לעמידה בתנאי הוא מבחן התוצאה                                   |
| 59 | 6. נטל ההוכחה מוטל על המבוטח                                                             |
| 59 | 7. פרשנות הפוליסה לטובת המבוטח                                                           |
| 59 | 8. הוראת סעיף 3 באה להוסיף ולא להתנות על דיני החוזים                                     |
| 61 | <b>פרק ה': מצורפות לפוליסה</b>                                                           |
| 61 | 1. כללי                                                                                  |
| 61 | 2. פרשנות סעיף 4 לחוק                                                                    |
| 63 | <b>פרק ו': מתן העתקים</b>                                                                |
| 65 | <b>פרק ז': חובת הגילוי</b>                                                               |
| 65 | 1. כללי                                                                                  |
| 66 | 2. מטרת הגילוי הטרם-חוזי                                                                 |
| 66 | 3. פניה של חובת הגילוי ונטל ההוכחה                                                       |
| 67 | 4. החובה המוטלת על המבוטח - היקפה                                                        |
| 67 | 5. הפרת חובת הגילוי מצד המשיב בדבר עברו הביטוחי-שריפה                                    |
| 69 | <b>פרק ח': תוצאות של אי-גילוי - סעיף 7 לחוק</b>                                          |
| 71 | <b>פרק ט': שלילת תרופות</b>                                                              |
| 71 | 1. כללי                                                                                  |
| 71 | 2. אי-הגילוי לא היסב נזק למבוטח                                                          |
| 71 | 3. היעדר קיומו של קשר סיבתי בין הפרטים שלא נמסרו למקרה הביטוח                            |
| 71 | 4. התנהגות רשלנית של המבוטח בבירור המידע החסר - בדיקת הצהרת המבוטח לפני קרות מקרה הביטוח |
| 72 | 5. ניסוח בלתי-ברור או משתמע לשתי פנים של השאלון למבוטח                                   |
| 72 | 6. סעיף 28(2) לחוק - מהות ומטרה                                                          |
| 75 | <b>פרק י': תקופת הביטוח</b>                                                              |
| 75 | 1. כללי                                                                                  |

|           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |    |
|-----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.        | הוראת סעיף 9(ב) לחוק - התנאה - על דיני החוזים הרגילים .....                                                                                                                                                                                                                                                                      | 75 |
| 3.        | סעיף 9(ב) לחוק - דרך ראייתית להסקת הסכמת המבטח .....                                                                                                                                                                                                                                                                             | 76 |
| 4.        | סעיף 9(ג) לחוק - הארכת תקופת הביטוח .....                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 76 |
| 5.        | הודעה בעל-פה או בהתנהגות על אי-הסכמה להאריך את תקופת הביטוח .....                                                                                                                                                                                                                                                                | 76 |
| 6.        | סעיף 9(ג) לחוק - חידוש הפוליסה והוספת שינויים .....                                                                                                                                                                                                                                                                              | 77 |
| 7.        | סעיף 9(ד) לחוק - הוראת ההשבה .....                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 77 |
| 8.        | חברת ביטוח חידשה באופן "אוטומטי" פוליסות ביטוח רכב שהוגדרו מראש כתקפות לתקופה של שנה, מבלי שקיבלה מהמבוטחים הסכמה מפורשת לכך. האם חברת הביטוח פעלה כדין? מהו המשקל שיש לייחס בהקשר זה להתכתבות שהתנהלה בין חברות הביטוח לבין הרגולטור בכל הנוגע לפרקטיקה של חידוש פוליסות שעליה לכאורה הסתמכה חברת הביטוח בהתנהלותה האמורה ..... | 78 |
| <b>79</b> | <b>פרק י"א: ביטול החוזה</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                |    |
| <b>81</b> | <b>פרק י"ב: מיהו מוטב</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |    |
| 1.        | כללי .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 81 |
| 2.        | סעיף 11(ג) לחוק - זכותו של המבוטח לקבוע את המוטב או להחליפו .....                                                                                                                                                                                                                                                                | 81 |
| 3.        | זכותו של הצד השלישי - המוטב .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 81 |
| 4.        | הודעה על שינוי המוטב רק לפני קרות מקרה הביטוח .....                                                                                                                                                                                                                                                                              | 82 |
| <b>83</b> | <b>פרק י"ג: מעמד המוטב</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |    |
| 1.        | כללי .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 83 |
| 2.        | הבנק כמוטב - פניה ישירה למבטח .....                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 83 |
| 3.        | קיצוז דמי הביטוח המגיעים למבטח .....                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 84 |
| <b>85</b> | <b>פרק י"ד: זכויות המבוטח והמוטב</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                       |    |
| <b>87</b> | <b>פרק ט"ו: המועד לתשלום</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                               |    |
| 1.        | כללי .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 87 |
| 2.        | סעיף 14(א) לחוק - מועד תשלום דמי הביטוח ושכלול הסכם הביטוח .....                                                                                                                                                                                                                                                                 | 87 |
| 3.        | פרעון בתשלומים של דמי הביטוח - דחיית התשלום .....                                                                                                                                                                                                                                                                                | 87 |
| <b>89</b> | <b>פרק ט"ז: פיגור בתשלום</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                               |    |
| 1.        | כללי .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 89 |
| 2.        | תכלית ההוראה ותנאיו - סעיף 15(א) לחוק .....                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 89 |
| 3.        | דרישה בכתב לסילוק חוב דמי הביטוח .....                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 90 |
| 4.        | הסרת הכיסוי הביטוחי רק לאחר עמידה דווקנית בתנאי החוק .....                                                                                                                                                                                                                                                                       | 91 |
| 5.        | משלוח ההתראה .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 91 |
| 6.        | סעיף 15 הינו בבחינת דין מיוחד לדין החוזים הכללי .....                                                                                                                                                                                                                                                                            | 91 |
| 7.        | ביטול פוליסה בהתקיים שלושה תנאים קומולטיביים .....                                                                                                                                                                                                                                                                               | 92 |
| 8.        | נטל ההוכחה למשלוח וקבלת ההתראה על כתפי המבטחת .....                                                                                                                                                                                                                                                                              | 92 |

|            |                                                                 |
|------------|-----------------------------------------------------------------|
| 9.         | הדרך לבטל פוליסה במקרה של אי-תשלום דמי הביטוח במועד .. 92       |
| 10.        | זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה שהפוליסה            |
| 92         | בוטלה עקב אי-תשלום הפרמיה .....                                 |
| <b>95</b>  | <b>פרק י"ז: סיכון שנתבטל .....</b>                              |
| 95         | 1. כללי .....                                                   |
| 95         | 2. סעיף 16(ב) לחוק - תכלית .....                                |
| 96         | 3. בעייתיות של חיתום רטרואקטיבי .....                           |
| 97         | 4. נטל ההוכחה למועד קרות האירוע הביטוחי .....                   |
| <b>99</b>  | <b>פרק י"ח: חובת הודעה על החמרת הסיכון - סעיף 17 לחוק .....</b> |
| 99         | 1. כללי .....                                                   |
| 99         | 2. "שינוי מהותי" מהו? - סעיף 17(א) לחוק .....                   |
| 100        | 3. חובת הגילוי של המבוטח לאחר כריתת החוזה .....                 |
| 100        | 4. חובת הגילוי של המבוטח בתקופת הביניים .....                   |
| <b>103</b> | <b>פרק י"ט: תוצאות של החמרת הסיכון .....</b>                    |
| 103        | 1. כללי .....                                                   |
| 103        | 2. נטל השכנוע להוכחת תנאי סעיף 18 לחוק - על המבטח .....         |
| 103        | 3. האם אי-העמידה במגבלת הגיל שוללת את קיומו של הכיסוי           |
|            | הביטוחי? או שמא אי-עמידה במגבלת הגיל אינה אלא "החמרת            |
|            | הסיכון" כמשמעה בסעיף 18 לחוק חוזה הביטוח, המזכה את המבוטח       |
| 104        | בתגמולי ביטוח מופחתים? .....                                    |
| 104        | 4. האם במקרה בו פוליסת ביטוח לרכב (מקיף או צד ג') כוללת מגבלת   |
|            | גיל לנהג, ובעל הרכב מאפשר לאדם שאיננו עומד במגבלת הגיל לנהוג    |
|            | ברכב, ובמהלך הנהיגה נגרם נזק לרכב, או לרכב אחר - נשלל הכיסוי    |
|            | הביטוחי, או שמא מדובר בהחמרת סיכון, כמשמעה בסעיפים 17 ו- 18     |
|            | לחוק חוזה הביטוח המזכים בתגמולי ביטוח מופחתים? .....            |
| 111        | <b>פרק כ': שלילת תרופות .....</b>                               |
| <b>113</b> | <b>פרק כ"א: הפחתת הסיכון - סעיף 20 לחוק .....</b>               |
| <b>115</b> | <b>פרק כ"ב: אמצעים להקלת הסיכון - סעיף 21 לחוק .....</b>        |
| 117        | 1. כללי .....                                                   |
| 117        | 2. אין להתנות על סעיף 21 לחוק .....                             |
| <b>119</b> | <b>פרק כ"ג: הודעה על קרות מקרה הביטוח - סעיף 22 לחוק .....</b>  |
| 119        | 1. כללי .....                                                   |
| 120        | 2. על ההודעה להתבצע מיידית עם קרות האירוע .....                 |
| 120        | 3. די בהודעה כללית ואין צורך בפירוט של הנזק או שיעורו .....     |
| 120        | 4. פרשות הביטוי "מיד" על-פי הנסיבות .....                       |
| <b>121</b> | <b>פרק כ"ד: בירור חבותו של המבטח - סעיף 23 לחוק .....</b>       |
| 121        | 1. כללי .....                                                   |
| 121        | 2. מסגרת הזמן לשיפוי המבוטח .....                               |
| 121        | 3. השיקולים בעטיים אין להיחפז בהגשת תביעה לבית-המשפט .....      |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                   |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4. חובת המבטחת לפעול בשקידה נאותה ובאופן מיידי לבירור התביעה.....                                                                                                                                                                                                                 | 122        |
| 5. דחיית התביעה מחייבת מתן נימוקים לדחיה.....                                                                                                                                                                                                                                     | 122        |
| 6. סעיף 23(ב) לחוק - חובתו של המבוטח להמציא את המסמכים לבירור תביעתו.....                                                                                                                                                                                                         | 123        |
| 7. מידע שהיה בידיעת המבטחת.....                                                                                                                                                                                                                                                   | 123        |
| <b>פרק כ"ה: הכשלה של בירור החבות</b> .....                                                                                                                                                                                                                                        | <b>125</b> |
| 1. כללי.....                                                                                                                                                                                                                                                                      | 125        |
| 2. סעיף 24(א) לחוק - נטל ההוכחה רובץ על המבטח.....                                                                                                                                                                                                                                | 125        |
| 3. הסייגים המפחיתים את החבות.....                                                                                                                                                                                                                                                 | 126        |
| <b>פרק כ"ו: מרמה בתביעת תגמולים</b> .....                                                                                                                                                                                                                                         | <b>127</b> |
| 1. כללי.....                                                                                                                                                                                                                                                                      | 127        |
| 2. היעדר קשר סיבתי בין המרמה לתשלום דמי הביטוח.....                                                                                                                                                                                                                               | 127        |
| 3. יסודות הדיבור "מרמה" שבסעיף 25 לחוק.....                                                                                                                                                                                                                                       | 127        |
| 4. נטל ההוכחה של יסודות סעיף 25 רובץ על המבטחת.....                                                                                                                                                                                                                               | 128        |
| 5. הוכחת טענת מרמה.....                                                                                                                                                                                                                                                           | 128        |
| <b>פרק כ"ז: מקרה שנגרם בכוונה - סעיף 26 לחוק</b> .....                                                                                                                                                                                                                            | <b>131</b> |
| <b>פרק כ"ח: המועד לתשלום תגמולי הביטוח</b> .....                                                                                                                                                                                                                                  | <b>133</b> |
| 1. כללי.....                                                                                                                                                                                                                                                                      | 133        |
| 2. תשלום הפרשי הצמדה.....                                                                                                                                                                                                                                                         | 133        |
| <b>פרק כ"ט: הצמדה וריבית וריבית מיוחדת</b> .....                                                                                                                                                                                                                                  | <b>135</b> |
| 1. סעיף 28 לחוק - הצמדה וריבית.....                                                                                                                                                                                                                                               | 135        |
| 2. סעיף 28א לחוק - ריבית מיוחדת.....                                                                                                                                                                                                                                              | 136        |
| 3. סעיף 28א לחוק חוזה הביטוח מקנה לבית-המשפט את היכולת להטיל ריבית בעלת אופי עונשי במקרה בו הוא משתכנע כי המבטח עיכב את תשלום תמלוגי הביטוח "שלא היו שנויים במחלוקת בתום-לב" במועד שנקבע בסעיף 27 לחוק. יש להדגיש, כי ההלכה הנוהגת קובעת כי לא בנקל ישתמש בבית-המשפט בכלי זה..... | 137        |
| <b>פרק ל': סעד מיוחד - סעיף 29 לחוק</b> .....                                                                                                                                                                                                                                     | <b>139</b> |
| 1. כללי.....                                                                                                                                                                                                                                                                      | 139        |
| 2. אי-הענקת הסעד על-פי סעיף 29 לחוק.....                                                                                                                                                                                                                                          | 139        |
| 3. הפרה שאין בצידה נזק או השפעה על הסיכון המבוטח.....                                                                                                                                                                                                                             | 139        |
| <b>פרק ל"א: הישנות מקרה הביטוח - סעיף 30 לחוק</b> .....                                                                                                                                                                                                                           | <b>141</b> |
| <b>פרק ל"ב: התיישנות וסייג להתיישנות</b> .....                                                                                                                                                                                                                                    | <b>143</b> |
| 1. התיישנות - סעיף 31 לחוק.....                                                                                                                                                                                                                                                   | 143        |
| 2. פרשנות לשונית.....                                                                                                                                                                                                                                                             | 144        |
| 3. יסודות ההתיישנות הדיונית.....                                                                                                                                                                                                                                                  | 144        |
| 4. פרשנות המילים "לאחר שקרה מקרה הביטוח".....                                                                                                                                                                                                                                     | 146        |
| 5. פירוש המונח "תביעה לתגמולי ביטוח".....                                                                                                                                                                                                                                         | 147        |

|          |                                                                                                    |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 147..... | 6. מועד העלאת טענת ההתיישנות                                                                       |
| 152..... | 7. סייג להתיישנות - סעיף 70 לחוק                                                                   |
| 152..... | 7.1 כללי                                                                                           |
| 153..... | 7.2 יישומו של החריג של סעיף 70 לחוק                                                                |
|          | <b>פרק ל"ג: סוכן הביטוח: הגדרה; שליחות לעניין החוזה; דמי הביטוח ומתן הודעות; תחולת חוק השליחות</b> |
| 155..... | 1. כללי                                                                                            |
| 156..... | 2. "סוכן ביטוח" - הגדרה - סעיף 32 לחוק                                                             |
| 158..... | 3. שליחות לעניין החוזה - סעיף 33 לחוק                                                              |
| 158..... | 3.1 כללי                                                                                           |
| 161..... | 3.2 חובת הגילוי - סעיף 33(ב) לחוק                                                                  |
| 162..... | 4. שליחות לעניין דמי הביטוח - סעיף 34 לחוק                                                         |
| 162..... | 4.1 כללי                                                                                           |
|          | 4.2 הודעת הסוכן לפיה שולמה הפרמיה במלואה מחייבת את המבטחת                                          |
| 163..... | 4.3 כשל של המבוטח                                                                                  |
| 164..... | 4.4 שליחות הסוכן משתרעת גם על דרך התשלום                                                           |
| 165..... | 4.5 מחילה על חוב המבוטח אינו מחייב את המבטחת                                                       |
| 165..... | 4.6 הצעת הביטוח ותשלום הפרמיה לסוכן מחייבת את החברה המבטחת                                         |
| 166..... | 5. שליחות לעניין מתן הודעות - סעיף 35 לחוק                                                         |
| 168..... | 6. תחולת חוק השליחות - סעיף 36 לחוק                                                                |
| 170..... | 7. פוליסת הביטוח בוטלה, בשל התרשלות סוכן הביטוח במילוי הצעת הביטוח - הערעורים נדחו                 |
| 173..... | <b>פרק ל"ד: מתן הודעות - סעיף 37 לחוק</b>                                                          |
| 173..... | 1. כללי                                                                                            |
|          | 2. באם קיימת דרישה מיוחדת בהסכם יש ללכת לפי הוראות ההסכם                                           |
| 173..... | 3. לעניין ההודעות, סוכן הוא שלוחה של המבטחת                                                        |
| 175..... | <b>פרק ל"ה: ייחוד תרופות - סעיף 38 לחוק</b>                                                        |
| 175..... | 1. כללי                                                                                            |
| 175..... | 2. הפרת חובת ההודעה                                                                                |
| 175..... | 3. ביטול הסכם בגין פיגור בתשלום דמי ביטוח                                                          |
| 176..... | 4. תחולת סעיף 9ב לחוק השליחות                                                                      |
| 176..... | 5. פניה לחוק החוזים (חלק כללי)                                                                     |
| 177..... | <b>פרק ל"ו: סייגים להתניה - סעיף 39 לחוק</b>                                                       |
| 179..... | <b>פרק ל"ז: מהות הביטוח - ביטוח נכסים - סעיף 55 לחוק</b>                                           |
| 179..... | 1. כללי                                                                                            |
| 180..... | 2. תשלום לצד שלישי                                                                                 |

|                                                                 |                                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.                                                              | שיטת הכינון.....                                                                                                                                  | 180 |
| 4.                                                              | האינטרס הביטוחי.....                                                                                                                              | 180 |
| 5.                                                              | היעדר בעלות על רכב אינו נימוק לדחיית תביעה.....                                                                                                   | 182 |
| <b>פרק ל"ח: היקף החבות - סעיף 56 לחוק..... 183</b>              |                                                                                                                                                   |     |
| 1.                                                              | כללי.....                                                                                                                                         | 183 |
| 2.                                                              | סכום הביטוח.....                                                                                                                                  | 184 |
| 3.                                                              | ההבחנה בין סוגי הפוליסות.....                                                                                                                     | 184 |
| 4.                                                              | אובדן מוחלט וירידת ערך.....                                                                                                                       | 185 |
| 5.                                                              | תוספות לרכב האם נכללות בגדר "כלי רכב מבוטח".....                                                                                                  | 187 |
| 6.                                                              | אין חובה על המבוטח להיטיב את הנזק על חשבונו.....                                                                                                  | 187 |
| 7.                                                              | מחיר הרכישה איננו רלוונטי לעניין פיצוי המבוטח במקרה גניבה.....                                                                                    | 188 |
| <b>פרק ל"ט: הרחבת החבות - ביטוח נכס - סעיף 57 לחוק..... 189</b> |                                                                                                                                                   |     |
| <b>פרק מ': ביטוח יתר - סעיף 58 לחוק..... 191</b>                |                                                                                                                                                   |     |
| <b>פרק מ"א: ביטוח כפל - סעיף 59 לחוק..... 195</b>               |                                                                                                                                                   |     |
| 1.                                                              | כללי.....                                                                                                                                         | 195 |
| 2.                                                              | סעיף 59(א) לחוק.....                                                                                                                              | 198 |
| 3.                                                              | סעיף 59(ב) לחוק.....                                                                                                                              | 198 |
| 4.                                                              | סעיף 59(ג) לחוק.....                                                                                                                              | 198 |
| 5.                                                              | סעיף 59(ד) לחוק.....                                                                                                                              | 199 |
| 6.                                                              | סעיף 59 לחוק למול סעיף 62 לחוק.....                                                                                                               | 200 |
| 7.                                                              | כאשר נכס אחד מבוטח אצל יותר ממבטח אחד, בגין אותו סיכון, כל המבטחים נושאים בחבות משותפת לתשלום תגמולי הביטוח, מעין ריבוי חייבים - הערעור נדחה..... | 202 |
| 8.                                                              | "ביטוח כפל".....                                                                                                                                  | 203 |
| 9.                                                              | זכות התחלוף של המבטח כלפי הצד השלישי - הערעור נדחה.....                                                                                           | 204 |
| 10.                                                             | התקיימות תנאים לכפל ביטוח.....                                                                                                                    | 205 |
| <b>פרק מ"ב: ביטוח חסר - סעיף 60 לחוק..... 207</b>               |                                                                                                                                                   |     |
| 1.                                                              | כללי.....                                                                                                                                         | 207 |
| 2.                                                              | קביעת שעת כריתת הביטוח לבחינת שווי הנכס אינה בבחינת תנאי מקפח.....                                                                                | 207 |
| 3.                                                              | הערכה סתמית של שמאי.....                                                                                                                          | 208 |
| 4.                                                              | אובדן מוחלט -אי-תחולת סעיף 60 לחוק.....                                                                                                           | 208 |
| 5.                                                              | העמדת שווי האמיתי של הנכס מול שווייה של הפוליסה.....                                                                                              | 208 |
| <b>פרק מ"ג: הקטנת הנזק - סעיף 61 לחוק..... 209</b>              |                                                                                                                                                   |     |
| 1.                                                              | הדין.....                                                                                                                                         | 209 |
| 2.                                                              | חובת הקטנת הנזק - עקרון היסוד.....                                                                                                                | 209 |
| 3.                                                              | סעיף 61 חובת הקטנת הנזק והפחתת תגמולי הביטוח.....                                                                                                 | 209 |
| 4.                                                              | חובת הקטנת הנזק מעת קרות האירוע ואילך.....                                                                                                        | 210 |

|                                                           |                                                                                                                  |            |
|-----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 5.                                                        | מניעות המבטחת להעלות טענה שענייניה הקטנת הנזק                                                                    | 216        |
| 6.                                                        | חברת הביטוח הפרה את חוזה הביטוח, שכן היא השהתה את התשלומים עבור הנזקים בנכס, מה שהוביל לסגירתו - "מנגנון הכינון" | 219        |
| 7.                                                        | זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של טענת אשם תורם                                                     | 220        |
| <b>פרק מ"ד: תחלוף - סעיף 62 לחוק</b>                      |                                                                                                                  | <b>223</b> |
| 1.                                                        | כללי                                                                                                             | 223        |
| 2.                                                        | זכות ההשתתפות מול זכות התחלוף                                                                                    | 225        |
| 3.                                                        | התנאים לתביעת חברת הביטוח מכוח הסעיף                                                                             | 226        |
| 4.                                                        | הסכם בין המבוטח והמזיק וזכות התחלוף                                                                              | 227        |
| 5.                                                        | למבוטח אפשרות לתבוע בעצמו ולהעביר את הכספים לחברת הביטוח                                                         | 228        |
| 6.                                                        | סייגים ביסוד סעיף 62(ד) לחוק - האם רשימה סגורה                                                                   | 229        |
| <b>פרק מ"ה: ביטוח חובות - סעיף 63 לחוק</b>                |                                                                                                                  | <b>233</b> |
| <b>פרק מ"ו: סייגים להתניה - סעיף 64 לחוק</b>              |                                                                                                                  | <b>235</b> |
| <b>פרק מ"ז: מהות הביטוח - ביטוח אחריות - סעיף 65 לחוק</b> |                                                                                                                  | <b>237</b> |
| 1.                                                        | כללי                                                                                                             | 237        |
| 2.                                                        | חלוקת ההגדרות לשני סוגים                                                                                         | 237        |
| 3.                                                        | מירוף ההתיישנות                                                                                                  | 238        |
| <b>פרק מ"ח: היקף החבות של המבטח - סעיף 66 לחוק</b>        |                                                                                                                  | <b>241</b> |
| <b>פרק מ"ט: תחולת הוראות - סעיף 67 לחוק</b>               |                                                                                                                  | <b>245</b> |
| <b>פרק נ': מעמד הצד השלישי - סעיף 68 לחוק</b>             |                                                                                                                  | <b>247</b> |
| 1.                                                        | כללי                                                                                                             | 247        |
| 2.                                                        | התנגדות המבוטח לפשרה                                                                                             | 248        |
| 3.                                                        | אין צורך בצירוף המזיק                                                                                            | 249        |
| 4.                                                        | אי-הודעה על הפשרה                                                                                                | 249        |
| 5.                                                        | תביעת שיבוב, על רקע היעדר כיסוי ביטוחי, בשל הונאה, מכוח סעיף 25 לחוק חוזה הביטוח - התביעה התקבלה בחלקה           | 251        |
| <b>פרק נ"א: פשיטת רגל או פירוק של המבוטח</b>              |                                                                                                                  | <b>253</b> |
| 1.                                                        | כללי                                                                                                             | 253        |
| 2.                                                        | דמי הביטוח ביחסים בין המבטחת והמבוטח                                                                             | 254        |
| 3.                                                        | תביעה נגד חברת הביטוח ללא צירוף החברה שבפירוק                                                                    | 254        |
| 4.                                                        | חברת הביטוח אינה יכולה לטעון לקיזוז חובות המבוטח כנגד תגמולי הביטוח הזכאי להם צד שלישי                           | 256        |
| <b>פרק נ"ב: סייג להתניה ולפעולות - סעיף 71 לחוק</b>       |                                                                                                                  | <b>259</b> |
| <b>פרק נ"ג: סייגים לתחולה - סעיף 72 לחוק</b>              |                                                                                                                  | <b>261</b> |
| <b>שער ג': חובת תום-הלב</b>                               |                                                                                                                  | <b>263</b> |
| <b>פרק א': חובת תום-הלב - סעיף 39 לחוק החוזים</b>         |                                                                                                                  | <b>263</b> |

|                                                                                                                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| פרק ב': חובת תום-הלב והיחסים בין המבטח למבוטח.....                                                                                                                                                                                   | 265 |
| פרק ג': החובה ליידע את המבוטח שאין בידו כיסוי מלא - חובת תום-הלב.....                                                                                                                                                                | 267 |
| פרק ד': דוגמאות מן הפסיקה.....                                                                                                                                                                                                       | 269 |
| 1. אי-משלוח הפוליסה וחובת תום-הלב.....                                                                                                                                                                                               | 269 |
| 2. הפרת חובת תום-הלב.....                                                                                                                                                                                                            | 269 |
| שער ד': תביעות נזקי רכוש עקב מעשה פריצה או גניבה.....                                                                                                                                                                                | 271 |
| פרק א': מבוא.....                                                                                                                                                                                                                    | 271 |
| פרק ב': הפרת חובת המיגון.....                                                                                                                                                                                                        | 273 |
| 1. כללי.....                                                                                                                                                                                                                         | 273 |
| 2. מיגון - גישת בתי-המשפט - אי-התקנת מיגון וכיסוי ביטוחי.....                                                                                                                                                                        | 274 |
| 3. תנאי מוקדם לתחולת הפוליסה או תנאי להקלת סיכון.....                                                                                                                                                                                | 276 |
| 4. מקרים שבהם לא הופעל אמצעי להקלת הסיכון בידי מבוטח יידונו על-פי סעיף 18 לחוק חוזה הביטוח, שבמרכזו עומד הסדר התשלום היחסי - הערעור התקבל בחלקו.....                                                                                 | 278 |
| 5. השלכתם של שינויים בסיכון המבטח על זכויותיהם וחובותיהם של הצדדים לפוליסה.....                                                                                                                                                      | 279 |
| 6. הפרת תנאי מיגון - לא עלה בידי המבטחת להוכיח שהתובע הפר את תנאי המיגון.....                                                                                                                                                        | 280 |
| פרק ג': הודעה על מקרה הגניבה.....                                                                                                                                                                                                    | 281 |
| פרק ד': שינוי תנאי המיגון.....                                                                                                                                                                                                       | 283 |
| פרק ה': אי-ידיעה על החריגים והסייגים בפוליסה.....                                                                                                                                                                                    | 285 |
| פרק ו': ביטוח חסר.....                                                                                                                                                                                                               | 287 |
| פרק ז': תמצית ההלכה הפסוקה.....                                                                                                                                                                                                      | 289 |
| 1. זכאות לדמי ביטוח בגין פריצה לחנות.....                                                                                                                                                                                            | 289 |
| 2. תגמולי ביטוח עבור גניבת מעמיס מסוג קטרפילר.....                                                                                                                                                                                   | 289 |
| 3. האם עמדו המבוטחים בנטל המוטל עליהם להוכיח את אובדן היהלומים שנמסרו?.....                                                                                                                                                          | 291 |
| 4. ערעור על דחיית תביעה לדמי שיפוי בגין נזקים שנגרמו עקב פריצה לבית עסק.....                                                                                                                                                         | 292 |
| 5. ערעור על דחיית פיצוי בעבור טרקטור שנגנב.....                                                                                                                                                                                      | 293 |
| 6. האם זכאי המבוטח לדמי הביטוח במקרה שהפריצה נעשתה דרך החלון?.....                                                                                                                                                                   | 294 |
| 7. פוליסה התקפה בישראל בלבד - גניבת יהלומים.....                                                                                                                                                                                     | 296 |
| 8. מבטחת סבירה לא היתה מתקשרת עם התובע לו ידעה כי חלון בבית צמוד קרקע אינו מסורג ואף פתוח, גם תמורת פרמיה גבוהה יותר. הזיקה בין מקרה הביטוח לבין הפגמים שנגלו בדרישות המיגון הנה מלאה גם לעניין עצם קרות המקרה וגם לעניין היקפו..... | 298 |
| 9. היעדר פוליסה המסדירה מקרה הפריצה.....                                                                                                                                                                                             | 298 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 10. חברת המוקד התקינה את המערכת אך התרשלה בהתאמתן של דרישות המיגון, לאחר שנדרשה למצוא פתרונות חדשים עם הצבת המכולות, וכן ובשליחת התראה לנציג התובעת. כל אלו הן הפרות הקשורות בקיום התחייבותיה לפי ההסכם.....                                                                                                                                                                                       | 299        |
| 11. הנטל המוטל על מבטחת להוכיח כי מדובר במרמה מצד המבוטח הינו נטל כבד משקל, העולה על הנטל המוטל על תובע בתביעה אזרחית רגילה וזאת בשל הטלת הסטיגמה על המבוטח.....                                                                                                                                                                                                                                   | 300        |
| 12. גניבת רכב - די למבטחת להוכיח את שני היסודות הראשוניים, משמע הכזב בעובדות שנמסרו ומודעות המבוטח לכך שהעובדות אינן נכונות, על-מנת שתוקם החזקה (ולמעשה הוכח לכאורה) כי הדבר נעשה בכוונת מרמה, והנטל יחזור אל כתפי המבוטח לסתור את החזקה, ולהציע נימוק אחר למסירת הפרטים הכוזבים.....                                                                                                              | 300        |
| 13. העלאת טענת מרמה מחייבת רף ראיתי גבוה יותר, ובחינה קפדנית וזהירה של הראיות. יחד-עם-זאת, די בכך שהנתבעת עמדה בנטל להביא ראיות שיפריכו את גרסתו העובדתית של התובע, ובכך גרמה לתובע להיכשל בעמידה בנטל השכנוע הרובץ לפתחו. כלומר, אין הכרח להידרש לקביעה לפיה המבוטח פעל מתוך כוונת מרמה, ודי בכך שהנתבעת הצליחה לערער את הבסיס הראייתי שהציב המבוטח לביסוס טענותיו, ובכך להביא לדחיית התביעה..... | 300        |
| 14. המושג "כוונת מרמה", כמשמעותו בסעיף 25 לחוק כולל שלושה יסודות: מסירת עובדות בלתי-נכונות או כוזבות; מודעות של המבוטח לאי-הנכונות או לכזב של העובדות שנמסרו; וכוונה להוציא כספים שלא כדין על יסוד העובדות הבלתי-נכונות או הכוזבות.....                                                                                                                                                            | 300        |
| <b>שער ה': נזקי שריפה.....</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <b>301</b> |
| <b>פרק א': מבוא.....</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>301</b> |
| 1. מהות ביטוחי אש.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 301        |
| 2. נטל ההוכחה בתביעות אש.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 301        |
| <b>פרק ב': תמצית ההלכה הפסוקה.....</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <b>303</b> |
| 1. רכב שעלה באש תוך כדי נסיעה.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 303        |
| 2. על-פי הוראות סעיף 39 לפקודה על התובע להוכיח התקיימם של 2 תנאים מצטברים כדי להעביר את נטל הראיה על כתפי הנתבעת: האחד - גרם נזק כתוצאה מן האש, והשני - אחריות נתבע לפרוץ השריפה, קרי הבעיר האש או אחראי להבערתה או תופש מקרקעין או בעל מיטלטלין בהם פרצה האש.....                                                                                                                                 | 303        |
| 3. על-פי סעיף 39 לפקודה על בעל המטלטלין שמהם יצאה האש נטל הראיה שלא היתה לגבי מקורה של האש או התפשטותה, התרשלות שיחוב בה. הנתבעת לא העידה מטעמה את מחזיק המיטלטלין, דהיינו המבוטח שלה אשר החזיק ברכב הימנו יצאה האש, על-מנת להוכיח, כי לא היתה מצדו של אותו מחזיק התרשלות שיחוב בה.....                                                                                                            | 303        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4. משמדובר בנזק שנגרם כתוצאה מהתלקחות אש ברכב הנתבעת, הרי שבהתאם ללשון סעיף 39 לפקודה עובר הנטל לנתבעת להוכיח כי לא התרשלה, כי נקטה באמצעים הנדרשים על-מנת למנוע מקרה שריפה כפי שאירע, וכי לא יכלה לצפות אירוע שכזה בשום אופן בנסיבות שקדמו לו. מדובר בנטל כבד במסגרתו על הנתבעת לשכנע את בית-המשפט כי העובדה שפרצה אש כתוצאה מכשל ברכב, אינה מגלה כל רשלנות מצידה..... | 303        |
| 5. התובעים הוכיחו זכאותם לפיצויים מהנתבעת בהתאם לדיני הנזיקין עקב אירוע השריפה הנטען. מנגד, נכשלה המועצה מהרמת נטל השכנוע כי היא לא התרשלה בנסיבות העניין בגין התפשטות האש מהשטח הציבורי אל שטח הפרטי של התובעים.....                                                                                                                                                   | 304        |
| 6. משעה שהיתה קיימת בידי הנתבעת - במסגרת הבירור שערכה בקשר עם דיווח התובע אודות הנזק למחפר - לערוך בטווח הזמן הסמוך לאחר המקרה את הבדיקות הרלוונטיות להתחקות אחר מקור ההתחממות, אי-מיצוי זה אינו יכול לפעול לחובת התובע כי אם לחובתה.....                                                                                                                               | 304        |
| 7. מכיוון שהחנות הכילה מוצרים דליקים רבים, ומוצרים מאיצי בעירה, אין מקום להחיל את ההלכה שנקבעה בפסק-הדין "יער זאב". על-כן, גם אם מאזן ההסתברות מביא למסקנה שמדובר בהצתה, עדיין חל על הנתבע הנטל לשכנע, כי לא היתה לגבי התפשטות האש התרשלות שיחוב עליה.....                                                                                                              | 304        |
| 8. הפסקת חשמל בעקבות שריפה.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 304        |
| 9. האם השתכלל הכיסוי הביטוחי בין באטריקס לבין חברת שומרה?.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 305        |
| <b>שער ו': נזקי מים ודליפת נפט</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <b>307</b> |
| <b>פרק א': מבוא</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>307</b> |
| <b>פרק ב': תמצית ההלכה הפסוקה</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <b>309</b> |
| 1. נזקים כתוצאה מחלחול מים.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 309        |
| 2. סימני רטיבות שהופיעו על הקיר המשותף לחדר השינה ולחדר האמבטיה בדירה.....                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 310        |
| 3. פיצוץ צנרת מים בדירה.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 311        |
| 4. נזקים שנגרמו לדירה ולתכולה כתוצאה מהצפת מי גשמים.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 312        |
| 5. זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של נזק לדירה כתוצאה מנזקי מים וצנרת.....                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 313        |
| 6. זכותה של המבטחת להיפרע מהנתבעת בשל נזקי רכוש שנגרמו לה עקב הצפת מים.....                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 313        |
| 7. תביעות תחלוף (סוברוגציה) של חברות ביטוח כנגד רשויות וגופים, שלטענת חברות הביטוח, התרשלותם גרמה לנזקי ההצפות.....                                                                                                                                                                                                                                                     | 314        |

|                                                                                                                                                                                                                                   |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 8. בנסיבות האירוע נשוא התביעה חלה גם החלופה השניה שבסעיף 38 לפקודת הנזיקין, הדנה בדבר הנמלט מנכס ועלול לגרום נזק בהימלטו.....                                                                                                     | 315        |
| 9. דליפת נפט.....                                                                                                                                                                                                                 | 316        |
| 10. תביעה בגין נזקי מים.....                                                                                                                                                                                                      | 317        |
| 11. נזקי צנרת.....                                                                                                                                                                                                                | 318        |
| 12. נזקי רטיבות שנגרמו לדירת התובע עקב פיצוץ בצינור מים.....                                                                                                                                                                      | 318        |
| 13. תיקון נזקי רטיבות, אשר נגרמו באחריות הנתבעת, היא נציגות הבית המשותף בנכס.....                                                                                                                                                 | 318        |
| 14. שעה שהוכח ליקוי הרטיבות בנכס, הוכחה אחריותם של הנתבעים לליקוי וביצועה של הפרה יסודית של ההסכם על-ידם ומשהוכחו נזקי התובעים בעקבות אותה הפרה, הרי יש מקום לחייב את הנתבעים בפיצוי התובעים, בגין נזקיהם הישירים מאותה הפרה..... | 319        |
| 15. ההכרעה בין עמדות הצדדים היא בלב ליבו של שיקול-הדעת המקצועי של המומחה, ולשם כך בדיוק הוא מונה.....                                                                                                                             | 320        |
| 16. החלפת הריצוף להבדיל מביצוע ייבוש.....                                                                                                                                                                                         | 322        |
| 17. פוליסת הביטוח קובעת באופן קטגורי שבקורות מקרה ביטוח תשלם הנתבעת לתובעת את תגמולי הביטוח.....                                                                                                                                  | 324        |
| 18. השיפוף בוצע על-ידי חב"ד בצורה רשלנית, ומכאן אחריותה בנזיקין לנזקי ההצפה.....                                                                                                                                                  | 325        |
| 19. האם עמדה הסחורה במחסן על הרצפה או בגובה 10 ס"מ לפחות?.....                                                                                                                                                                    | 327        |
| 20. בתביעת שיבוב של מבטחת ששילמה למבוטח והיא מבקשת לחזור אל נתבעת שנטען כלפיה כי היא אחראית לנזק, אין מקום להגשת הודעה לצד שלישי של הנתבעת כנגד המבוטחת באותן הטענות העומדות לה כלפי המבטחת.....                                  | 328        |
| 21. פיצוי בערכי כינון או שיפוי.....                                                                                                                                                                                               | 329        |
| 22. האם הנזק שנגרם למלאי ולמבנה במפלס העליון כתוצאה מחדירת המים מגג המבנה מכוסה בפוליסה שהנפיקה הנתבעת לתובעת?.....                                                                                                               | 331        |
| 23. האם הכשל בצנרת הוביל גם לנזקים בקומת הכניסה?.....                                                                                                                                                                             | 332        |
| 24. הוצאות הדיור החלופי שבהן נשאו התובעים בגין הנזקים.....                                                                                                                                                                        | 333        |
| 25. מטרת סירובה של הנתבעת היה להתנער מתשלום מלוא הפיצוי לו זכאית התובעת.....                                                                                                                                                      | 334        |
| <b>פרק ג': תמצית הלכה שנת 2024-2025.....</b>                                                                                                                                                                                      | <b>335</b> |
| 1. המשיבה לא תיקנה את הליקויים כנדרש. המשיבים ביקשו לחייב את המבקשת לפצותם בגין עלות ביצוע התיקונים, בשל ירידת הערך הזמנית והקבועה של הדירה וכן בשל עוגמת הנפש שנגרמה להם.....                                                    | 335        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. טענות המערערת מכוונות להחלטות המפקח על רישום המקרקעין לגופן, וכפי שהובהר בפסיקה, החלטות דיוניות מסוג זה, גם כאשר מדובר ברצף החלטות שאינן לרוחו של בעל דין, אינן מקימות כשלעצמן עילת פסלות.....                                                                                                                                                                                                                | 335 |
| 3. התערבות בית-המשפט המחוזי בפסיקת ההוצאות בבית-משפט השלום.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 336 |
| 4. האם הנזילה שהתרחשה מדירת פריזמט לדירת המבוטחים היא בשל כשל בצנרת הדירתית של פריזמט שהיא רכוש הפרטי או בצינור המהווה רכוש משותף.....                                                                                                                                                                                                                                                                           | 336 |
| 5. בכל הנוגע לאחריות לנזקים אלו, קיימת הכרעה השוללת את טענותיו של חסין ולפיהן יש להטיל את האחריות לנזקים לפתחם של התובעים. יתרה-מכך, בהינתן שטענות חסין בהקשר לנזילות - קרי באשר לעילה המבססת סעדיו לשפותו בגין נזקיו כאן - נדונו בפני בית-המשפט השלום, שם בחר חסין לתבוע רק עוגמת נפש בגין עילה זו - הרי שממילא שומה היה על חסין לכלול את סעדיו כולם בהליך שם ולא לפצל סעדיו באופן שחלקם יתבע כאן וחלקם שם..... | 337 |
| 6. התובעות לא עמדו בנטל להוכיח כי הן זכאיות לתשלום תגמולי ביטוח מהנתבעת בהיקף העולה על סכום ההשתתפות העצמית.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 337 |
| 7. שגה בית-המשפט קמא בקבעו כי הנזקים שעלולים להיגרם הינם נזקים כספיים ועל-כן לא מתעוררת דחיפות. מדובר בנזקי רטיבות שעלולים להיות בלתי-הפיכים.....                                                                                                                                                                                                                                                                | 339 |
| 8. עבודת האיטום שעשה המשיב היתה לקויה ופגומה. עם-זאת, לא הוכח כי המשיב לא עשה דבר ולכן אין מקום לחייבו בתשלום מלוא הסכום שגבה מהמבקשת.....                                                                                                                                                                                                                                                                       | 340 |
| 9. לא רק בשל רטיבות ברכוש המשותף נקלעה המערערת לחיוב הכספי שבו נדרשת היא לשאת, אלא גם בשל התנהלותה. החלטת המערערת לטעון שאין מקור הרטיבות ברכוש המשותף, כשנטענת טענה זו עד היום ללא כל חוות-דעת, מצביעה על חולשתה הבסיסית בהליך זה.....                                                                                                                                                                          | 341 |
| 10. המשיבים הוכיחו כי נגרמו לדירתם נזקי הרטיבות המצריכים ביצוע עבודות שונות. מנגד, נדחו טענות אחרות של המשיבים וזאת עת לא הורם הנטל הראייתי בהתייחס לאלו.....                                                                                                                                                                                                                                                    | 342 |
| 11. חיוב המבקש בהפחתת 25% מדמי השכירות בתקופה שבדירה היו נזקי רטיבות ניכרים ועובש, עד כדי שהמשיבים לא היו יכולים להשתמש בכל הדירה.....                                                                                                                                                                                                                                                                           | 342 |
| 12. נטל ההוכחה להתקיימות מקרה ביטוח, קרי לכך שהנזקים הנטענים נגרמו עקב נזקי מים.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 343 |
| 13. המבקש לא שילם את דמי השכירות במלואם, אלא שטען לנזקים שנגרמו לו, בגינם ראה לנכון לקזז את דמי השכירות.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 344 |

|                                                                                                                                                                                                                              |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 14. המערער לא הרים נטל ההוכחה המוטל עליו, לא הוכחה רשלנות המשיב, לא הוכח הנזק הנתבע ולא הוכח קשר סיבתי בין השניים.....                                                                                                       | 345        |
| 15. יש השתק פלוגתא, לא ניתן לקבוע כעת שהנזילה בשנת 2016 היא תוצאת הכשל בדירה חמישית ולכן היה מקום לדון בתביעת דיירי הדירה החמישית ולבדוק האם הוכחו הנזקים הנטענים לדירה החמישית ומה שיעורם.....                              | 346        |
| 16. קביעת תקופת אחריות בגין התיקון שבוצע לגבי ליקוי שהתגלה בתקופת האחריות. מכאן, כאשר ליקויי התגלה בתקופת האחריות וקיים חשש כי זה לא תוקן כראוי, יש מקום להורות על הארכת האחריות לגבי תיקון הליקוי.....                      | 347        |
| 17. לדירה נגרמה ירידת ערך קבועה בשל כך שלאורך שנים רבות מאוד, הדירה סבלה מרטיבות קשה וכל הניסיונות לתקן את הליקויים כשל. ירידת ערך מתגבשת מעצם קיומו של נזק הפוגם בערכו של הנכס.....                                         | 348        |
| 18. התובעת היא זו שנשאה בלעדית בהוצאות מרפסת הגג. לא זו בלבד שהתובעת נשאה בהוצאות מרפסת הגג אלא גם הנתבעת 1 וגם הנתבעת 3, הפנו אליה דרישות לשיפוי בגין נזקי רטיבות לדירותיהם הנובעים ממרפסת הגג והיא שיפתה אותן בגין כך..... | 349        |
| 19. התנאים בהם יזכה בעל דירה לשיפוי בגין הוצאות תיקון ליקוי ברכוש המשותף.....                                                                                                                                                | 350        |
| 20. המשיב מעולם לא נתן למבקשת תעודת אחריות כפי שהיה עליו לעשות בהתאם להסכם הגישור.....                                                                                                                                       | 350        |
| 21. במקרה דנן מתקיים החריג לכלל ומשכך, ככל שלא מצאה המפקחת לפסול את חוות-דעת המומחה מטעמה, למצער שומה היה עליה למנות מומחה נוסף.....                                                                                         | 351        |
| 22. אכן היו ליקויים בגג דירתה של המערערת, ואף גרם לה הדבר לעגמת נפש. ואולם, לביסוס עילה נזיקית, אין בכך די. יש להוכיח שהתנהלות עוולתית של מי מבין הנתבעים (המשיבים), היא זו שגרמה לכך.....                                   | 352        |
| 23. עשויה לקום למערערים עילה כלפי המשיבים, אם מקור הרטיבות בשטח שבחזקתם הייחודית של המשיבים, וזאת גם אם שטח המבואה אינו חלק מן הדירה שבבעלותם.....                                                                           | 352        |
| 24. ערכאת ערעור תתערב בשיקול-דעת הערכאה הדיונית בכל הקשור לענייני מומחים רק במקרים חריגים ביותר והמקרה דנן לא נכנס לגדר אותם חריגים.....                                                                                     | 353        |
| 25. לא בוססה אחריותו של הקבלן לליקויי רטיבות, הוא מופטר מכל חבות בקשר עם ליקויי הרטיבות הנטענים.....                                                                                                                         | 353        |
| <b>שער ז': תביעות רכוש שונות</b> .....                                                                                                                                                                                       | <b>355</b> |

|     |                                                                                          |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------|
| 355 | פרק א': נזק למלונית                                                                      |
| 357 | פרק ב': נזק לציוד חקלאי                                                                  |
| 359 | <b>חלק ג': תביעות בגין נזקי רכוש - רכב ושמאות רכב...</b>                                 |
| 359 | <b>שער א': כללי</b>                                                                      |
| 359 | פרק א': שמאות רכב - עקרונות השומה                                                        |
| 359 | 1. מבוא                                                                                  |
| 359 | 2. "ירידת ערך אובייקטיבית"                                                               |
| 359 | 3. אבחנה בין ירידת ערך "טכנית" לירידת ערך "מסחרית"                                       |
| 359 | 3.1 כללי                                                                                 |
| 360 | 3.2 כללי ועדת ששון אינם מחייבים בהכרח אלא ניתן לסמוך גם על שיטת חישוב עצמאית להערכת הנזק |
| 361 | 4. חישוב ירידת הערך                                                                      |
| 362 | 5. "שמאות רכב" - "שמאי רכב" - "מתמחה בשמאות רכב"                                         |
| 362 | 6. "נזק גולמי" - "אובדן גמור" (total loss) - היחס בין המושגים                            |
| 365 | 7. "אובדן גמור" - "total loss"                                                           |
| 366 | 8. "אובדן גמור להלכה"                                                                    |
| 367 | 9. "אובדן גמור" - "אובדן גמור להלכה" - תגמולים - תביעה ייצוגית                           |
| 368 | 10. "שווי רכב"                                                                           |
| 369 | 11. "רכב שיצא מכלל שימוש"                                                                |
| 369 | 12. "שימוש ברכב שניזוק" (בדיקת בטיחות על-פי תקנה 309 לתקנות) - "נזק בטיחותי" - "שלדה"    |
| 369 | 12.1 כללי                                                                                |
| 371 | 12.2 הנחיית משרד התחבורה בדבר איסור תיקון שלדת מרכב באמצעות חיבור משני חלקים             |
| 372 | 12.3 הנחיית משרד התחבורה בדבר "דיווח על תיקון נזק בטיחותי של רכב"                        |
| 373 | 12.4 ההלכה הפסוקה                                                                        |
| 373 | 13. "חובת נאמנות"                                                                        |
| 374 | 14. "איסור ביצוע שומת נזיקין במוסך לא מורשה"                                             |
| 374 | 15. "איסור שימוש בחלק משומש"                                                             |
| 374 | 16. "חלק"                                                                                |
| 375 | <b>פרק ב': חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981</b>                       |
| 379 | <b>פרק ג': אמצעי האכיפה המינהלית - העיצום הכספי</b>                                      |
| 379 | 1. כללי                                                                                  |
| 379 | 2. קביעת העיצום הכספי                                                                    |
| 381 | 3. תהליך הטלת העיצום הכספי על המפר                                                       |

|     |                                                                                                                                                                                               |     |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.  | קביעת סעיפי ההפרה (התוספת השלישית לחוק)                                                                                                                                                       | 381 |
| 5.  | קביעת סכום העיצום הכספי (התוספת הרביעית לחוק)                                                                                                                                                 | 382 |
| 6.  | הפחתת סכום העיצום הכספי                                                                                                                                                                       | 382 |
| 7.  | חוק הפיקוח על קופות גמל                                                                                                                                                                       | 383 |
| 8.  | חוק הייעוץ                                                                                                                                                                                    | 383 |
| 9.  | חוזר 2013-9-20 ניהול סיכונים ציות בגופים מוסדיים                                                                                                                                              | 385 |
| 10. | תחולת סדר הדין האזרחי בהליך ערעור על החלטה להשית עיצום כספי                                                                                                                                   | 385 |
| 11. | תחולת סדר הדין הפלילי                                                                                                                                                                         | 386 |
|     | <b>פרק ד': הממשק בין חוקי האכיפה השונים</b>                                                                                                                                                   | 387 |
| 1.  | דיני הגבלים עסקיים והפיקוח על ביטוח                                                                                                                                                           | 387 |
| 2.  | הליך מינהלי נגד נושא משרה בכירה בתאגיד בנקאי ובגוף מוסדי                                                                                                                                      | 388 |
|     | <b>פרק ה': הלכה הפסוקה</b>                                                                                                                                                                    | 389 |
| 1.  | בג"צ 7721/96 - שמאי בית                                                                                                                                                                       | 389 |
| 2.  | הסדר המוסכים כהסדר כובל                                                                                                                                                                       | 389 |
| 3.  | האם פוליסת הביטוח הקבועה בתקנות הפיקוח מפצה גם על ירידת הערך אשר נגרמה למכונית עקב תאונת דרכים?                                                                                               | 389 |
| 4.  | חוזה ביטוח עבור שני כלי רכב שנגנבו                                                                                                                                                            | 390 |
| 5.  | מקום בו הוכיחה המבטחת כי המבוטח מסר עובדות בלתי-נכונות או כוזבות וכי הוא עשה כן ביודעין, ואין ידועות העובדות הנכונות לאישורן, הרי שיש לראות במבטחת כמי שהוכיחה לכאורה את קיומה של כוונת המרמה | 393 |
| 6.  | נזק שאינו מכוסה בפוליסה - סנקציה בגין תשלום תגמולי ביטוח באיחור - התביעה נדחתה                                                                                                                | 394 |
| 7.  | בהוספת סעיף 28א לחוק הביטוח הביע המחוקק רצונו להרתיע את חברות הביטוח מלהשהות את ביצוע חיוביהן שאינם שנויים במחלוקת                                                                            | 396 |
| 8.  | הנתבעת בחרה "לשבת על הגדר" ולא נקטה עמדה ברורה בנוגע לחבותה הביטוחית כלפי התובע ולא לקחה חלק פעיל בייצוגו בהליך הבוררות - פוליסת אחריות מקצועית של אדריכל                                     | 397 |
| 9.  | עסק או אדם הכורת פוליסת ביטוח מניח שבמקרה של התרחשות מקרה ביטוח ישולמו תגמולי הביטוח בתוך זמן סביר                                                                                            | 398 |
| 10. | הוכחת טענת הנתבעת באשר לאי-סבירות היקף הנזק                                                                                                                                                   | 399 |
| 11. | מה הדין כאשר מקרה הביטוח אירע לפני שנתבטלה הפוליסה                                                                                                                                            | 400 |
| 12. | במקרה הנדון - אין מדובר ב"עניין מהותי"                                                                                                                                                        | 400 |
| 13. | פוליסות ביטוח שאינן תקניות, ולא כללו החרגה של נזק מסוג ירידת ערך                                                                                                                              | 401 |

|                                                                                                                                                                                               |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 14. האם ניתן לחייב חברות להשכרת רכב בפיצוי עבור נזקי רכוש שנגרמו לצדדים שלישיים על-ידי הרכבים המושכרים על-ידך?.....                                                                           | 401        |
| 15. בית-משפט הכיר במעמדה המחייב של הנחיית המפקח, וזאת מכוח הסמכות הנתונה למפקח לפי סעיף 62(א) ל חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.....                                      | 402        |
| 16. חוק הפיקוח לא מגדיר מהו "ביטוח" ומהו "חוזה ביטוח", אלא מסתפק בהגדרת "עיסוק בביטוח" כ"התקשרות דרך עסק בחוזה ביטוח, למעט מתן אחריות למצרך או לשירות הנלווה לעיסוק אחר של נותן האחריות"..... | 403        |
| 17. חברת הביטוח מחדשת לתקופה נוספת את פוליסות ביטוח הדירה שלקוחותיה רכשו ממנה, תוך העלאת דמי הביטוח, ללא קבלת הסכמתם, הן לחידוש הפוליסה, הן להעלאת דמי הביטוח.....                            | 403        |
| 18. תביעה כספית שהוגשה בסך של 17,624 ש"ח לפיצוי התובע בגין נזק רכוש שנגרם לרכבו.....                                                                                                          | 403        |
| 19. מרמה בתביעת תגמולים.....                                                                                                                                                                  | 404        |
| <b>שער ב': תביעות רכב - אובדן גמור</b> .....                                                                                                                                                  | <b>407</b> |
| <b>פרק א': כלי רכב שבוטח בשנתו השניה ואשר סבל מאירוע ביטוח של אובדן מלא או גניבה בשבע השנים האחרונות</b> .....                                                                                | <b>407</b> |
| <b>פרק ב': אין בהכרח קורלציה ישירה בין עוצמת הפגיעה ברכב לבין הפגיעה הגופנית ליושבים בו</b> .....                                                                                             | <b>415</b> |
| <b>שער ג': תמציות הלכה - נזקים שונים לרכב</b> .....                                                                                                                                           | <b>423</b> |
| <b>פרק א': נזקי פריצה לרכב</b> .....                                                                                                                                                          | <b>423</b> |
| 1. קבלת תגמולי ביטוח בשל נזקי פריצה לעסק התובעת.....                                                                                                                                          | 423        |
| 2. תניית מגבלת האחריות.....                                                                                                                                                                   | 424        |
| <b>פרק ב': פגיעה ברכב - תאונה</b> .....                                                                                                                                                       | <b>427</b> |
| 1. תגמולי ביטוח בגין נזק שנגרם לרכב העומד בחניה ואינו מאויש.....                                                                                                                              | 427        |
| 2. החלת דיני הביטוח על צד להתקשרות חוזית - במקרה דנן סוכנות נסיעות - שנטל על עצמו, גם אם אינו מבטח, סיכון שבמהותו הוא סיכון ביטוחי.....                                                       | 428        |
| 3. פיצוי נועד להשבת מצב ניזוק לקדמותו ולכן יש לפצות הניזוק על-פי נזקו בפועל.....                                                                                                              | 429        |
| 4. תביעה לשיפוי התובעות בגין נזקים נטענים אשר נגרמו בנפול עץ על הרכב, במקום בו חנה.....                                                                                                       | 430        |
| 5. תביעה לתשלום תגמולי ביטוח מכוח פוליסת ביטוח מקיף לרכב התובעים עקב תאונה בה היה מעורה הרכב, כאשר התובענה הוגשה בגין הפרש נזקים שלא שולמו על-ידי צד ג' - הרכב הפוגע/המזיק באותה תאונה.....   | 430        |

|                                                                                                                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6. גובה עלות התיקון בפועל של המנוף.....                                                                                                                                      | 431 |
| 7. תביעה בה עתר התובע לתשלום תגמולי ביטוח בגין נזקי רכוש למשאיתו, שנגרם בבעטיו של אירוע תאונתי, ושלטענתו של התובע, הוא זכאי לו מכח פוליסת הביטוח המקיף, שרכש מאת הנתבעת..... | 432 |
| 8. מה משמעות ההסכמות של המבוטחים העולות מההסכם בין המבוטחים, והאם הסכמות אלו מונעות את זכות השיבוב כעת מהנתבעת?.....                                                         | 433 |
| 9. סטיית רכב הנתבעת 1 לנתיב נסיעת רכב התובעת, וזאת תוך חציית קו הפרדה רצוף - שאלת האחריות.....                                                                               | 434 |
| 10. בעוד רכב התובעת עומד בחניה כדין, סטה הרכב הנתבעים לעברו, פגע בו והיסב לו נזק.....                                                                                        | 435 |
| 11. אין התאמה בין כלל הנזקים ברכב התובע.....                                                                                                                                 | 436 |
| 12. לא עמדה בחובתה לשמירה על הבאגר כפי התחייבותה בהסכם עליו היא חתומה מול התובע.....                                                                                         | 436 |
| 13. המבקשת מחוייבת לשלם למשיב את מלוא נזקו, זאת בשל מחדלה הן באי-גילוי הפרט המהותי המתבקש, הן בשל פעולתו בתום-לב של המשיב.....                                               | 437 |
| 14. מי מכלי הרכב סטה לעבר האחר?.....                                                                                                                                         | 438 |
| 15. הפחתת עלות החלפים מתגמולי הביטוח למבוטח.....                                                                                                                             | 439 |
| 16. עלה בידי התובע להוכיח את התרחשות התאונה ואת קרות הנזק באופן עליו העיד, והמבסס חבותה של הנתבעת בתשלום תגמולי ביטוח.....                                                   | 440 |
| 17. זכאות הנתבעת להפחית את תגמולי הביטוח ששילמה לתובע בגין תיקון רכבו.....                                                                                                   | 441 |
| 18. שאלת חבותה של הנתבעת 3.....                                                                                                                                              | 442 |
| 19. טענת המרמה בעניין גובה הנזק בלבד.....                                                                                                                                    | 442 |
| 20. הארוע קרה כפי שדווח.....                                                                                                                                                 | 443 |
| 21. המבטח מושתק על-ידי קביעתו של בית-המשפט שקבע את אחריותו של המבוטח המזיק למעשה הנזיקין, מכוח השתק הפלוגתה שנוצר שם.....                                                    | 444 |
| 22. תביעת מרמה, או מסירת פרטים כוזבים לחברת הביטוח כדי לזכות בתגמולי ביטוח.....                                                                                              | 444 |
| 23. ההפרשים בין חוות-דעת שמאי הצדדים.....                                                                                                                                    | 445 |
| 24. האם כחלק מחובת הקטנת הנזק היה על התובע לתקן את רכבו באמצעות שימוש בחלפים מייבוא מקביל בעלות נמוכה משמעותית מהערכתו של שמאי התובע?.....                                   | 446 |
| 25. קיימת אפשרות סבירה ואף למעלה מכך, לפיה התאונה כלל לא ארעה בנסיבות הנטענות.....                                                                                           | 447 |
| 26. האם ביטול הפוליסה נעשה כדין?.....                                                                                                                                        | 448 |

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 27.                                                                                      | האם תשלום ששילם הנתבע למבוטח התובעת בסך 2,800 ש"ח לאחר התאונה וההסכם עליו חתמו, שוללים מהתובעת, את זכות תביעת השיבוב כנגד הנתבע? .....                                                                                 | 449 |
| 28.                                                                                      | דיווח כוזב מטעם הנתבע .....                                                                                                                                                                                            | 450 |
| 29.                                                                                      | לא יהיה זה צודק ואף לא סביר להטיל על כתפיו של נהג הנתבעים לשאת בנטל הפיזי הכספי בגין הנזק שנגרם למשאית התובעת, וזאת כתוצאה משימוש שעשה במשאית המטאטא, אשר נמסרה לו לצרכי עבודה? .....                                  | 451 |
| 30.                                                                                      | האם האדם שנהג ברכב הנתבעים, כטענת התובעת, או נהג רכב התובעת, כנטענת הנתבעים? .....                                                                                                                                     | 452 |
| 31.                                                                                      | התובע מסר ביודעין עובדות כוזבות ביחס להתרחשות מקרה הביטוח .....                                                                                                                                                        | 453 |
| 32.                                                                                      | מיהו האחראי לנזק הרכוש שנגרם לתובעת כתוצאה מפגיעתה של משאית שהיתה נהוגה על-ידי הנתבע 1, נהג שכיר אצל הנתבעת 4, והמבוטחת על-ידי הנתבעת 2? .....                                                                         | 453 |
| <b>חלק ד': תביעות פיצויים בנזקי רכוש לפי חוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 .....</b> |                                                                                                                                                                                                                        |     |
| 455                                                                                      | <b>פרק א': נזק מלחמה ונזק עקיף</b> .....                                                                                                                                                                               | 455 |
| 457                                                                                      | <b>פרק ב': ההלכה הפסוקה</b> .....                                                                                                                                                                                      | 457 |
| 1.                                                                                       | אופן הוכחתה של הזכאות לפיצוי בגין נזקים עקיפים במקרים של מצבים מלחמתיים מתמשכים לפי חוק מס רכוש וקרן פיצויים .....                                                                                                     | 457 |
| 2.                                                                                       | אין הצדקה להפלות בין נזקי פעולת איבה אחת לאחרת, בכל הקשור לפסיקת פיצוי בהתבסס על חזקה עובדתית .....                                                                                                                    | 458 |
| 3.                                                                                       | אין לגזור גזירה שווה בין חשש כללי וערטילאי מפני פעולת איבה, לבין חשש ממשי המבוסס על מידע קונקרטי .....                                                                                                                 | 460 |
| 4.                                                                                       | בקשות רשות ערעור בשאלות מס רכוש תידונה ב"גלגול שלישי" רק כאשר מדובר בבעיה משפטית כבדת משקל .....                                                                                                                       | 461 |
| 5.                                                                                       | צמצום זכות התחלוף לפי סעיף 62 לחוק חוזה הביטוח, כך שתחול רק כלפי צד שלישי החייב בנזיקין, יפטור מגוון צדדים שלישיים, מלבד המדינה, מחבותם כלפי המבוטח .....                                                              | 462 |
| 6.                                                                                       | משעניינה של העותרת יידון בקרוב על-ידי הערכאה המוסמכת בהתאם לתקנות מס רכוש, אין מקום כי בית-המשפט ידון, במקביל, בעתירה, העוסקת באותו עניין בדיוק .....                                                                  | 464 |
| 7.                                                                                       | בנסיבות מתאימות תשלם חברת ביטוח למבוטח על-פי הפוליסה ואחר כך תשיג על הקביעה כי לא מדובר ב"נזק מלחמה. ככל שתצלח המשוכה ויקבע כי מדובר ב"נזק מלחמה" תוכל חברת הביטוח להיכנס בנעליו של המבוטח לפי עקרון הסובר וגציה ..... | 464 |

|                                                                                                                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 8. המבחן להגדרת קבוצת השוויון הרלוונטית ייקבע על-פי תכליתה של הנורמה ועל-פי מהות העניין ונסיבותיו, באופן שיעמיד את העדפתה של קבוצה אחת על פני כל הקבוצות האחרות, על שיקולים ראויים.....                          | 467 |
| 9. משלא עמד המבקש בנטל המוטל עליו להוכיח כי מדובר בפעולת איבה, אף לא בראיות נסיבתיות הרי שאין עניינו נופל בגדרי החוק ומשכך אינו זכאי הוא לפיצוי.....                                                             | 470 |
| 10. הענקת פיצוי לעותרת בגין נזקים אלה שאירעו לאו דווקא ב"אזורי ספר" היתה מחטיאה, איפוא, את המטרה העומדת ביסוד החוק...471                                                                                         | 471 |
| 11. מתן פיצוי לבעלי נכסים המצויים אמנם באזורי ספר על-פי רשימה שאומצה בחוק, בגין פעולת איבה שפגיעתה אינה פועל יוצא של היותם ישובי ספר כאמור, היתה מהווה הרחבה שאינה מסתברת של הזכאות.....                         | 472 |
| 12. הגם אם קמה למשיבה עילה לטעון טענת "הליכים תלויים ועומדים", הרי שנוכח הפגיעה הקשה במבקשת, שאינה זוכה לקבל פיצוי במשך זמן רב בגין הנזקים שנגרמו לה חרף העובדה שדאגה לבטח את עצמה מפני נזקי רכוש-אין לקבלה..... | 473 |
| 13. התופעה שפורצים וגנבים מנצלים מצב מלחמתי שבו תושבים נוטשים את בתיהם לשם ביזה, היא תופעה ידועה ואין ספק שהיא אחד מהסיכונים של מצב בו מתבצעות פעולות מלחמה.....                                                 | 474 |
| 14. הרחבה של חוק הפיצויים, באופן שיכלול גם נזקים המתרחשים בעקיפין כתוצאה מחשש לפעולות מלחמה או פעולות איבה, אינו עולה בקנה אחד עם מגמה זו של המחוקק.....                                                         | 475 |
| 15. על החלטתה של ועדת הערר ניתן להשיג לבית-המשפט המחוזי רק "בבעיה משפטית", כאמור בתקנה 12א לתקנות הפיצויים.....                                                                                                  | 477 |
| 16. ההסדר הנורמטיבי שביסוד חובת הפיצוי על-פי חוק הפיצויים הוא הקשר הסיבתי ההכרחי בין האירוע המלחמתי לבין הנזק העקיף שפיצוי נתבע.....                                                                             | 478 |
| 17. אין להפריד בין הבעלות על המגרש לבין הזכות לבנות עליו תוך ניצול זכויות הבניה - הרוכש בעלות במקרקעין רוכש גם את זכויות הבניה שעליהן שכן אלו נובעות מן הבעלות בקרקע עצמה.....                                   | 479 |
| 18. הוראת השעה הותקנה בעוד תותחי המלחמה רועמים ותכליתה היתה לתת מענה פיצוי מהיר ופשוט לתושבי המדינה שסבלו מפגעי המלחמה.....                                                                                      | 480 |
| 19. חובת ההנמקה היא מרכיב יסודי וחיוני בעשיית משפט וצדק.....                                                                                                                                                     | 480 |
| 20. אין לדרוש כי כל אזרח שניזוק נזק עקיף ביישוב ספר בעתות מלחמה יציג בפני המנהל או בפני הוועדה ניתוח מקרו ומיקרו כלכלי מקיף וממצה על-מנת להראות כי נזקו נגרם דווקא כתוצאה מהמלחמה.....                           | 482 |

|                                                                                                                                                                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 21. נקבע בפסק-הדין כי ההכרעה בשאלה שבמחלוקת דורשת לא רק את בחינת סיבת הנזק ברגע הפגיעה, כי אם בחינת כלל הנסיבות שאפשרו את הפגיעה, אין בכך כדי להתיר למשיב להרחיב את חזית המחלוקת לטענות שלא נטענו מבראשית ולועדת הערר לחרוג מהאמור בפסק-הדין מנגד..... | 484 |
| 22. הגשת תיקי תביעה פיקטיביים ועבירות מס - השמאי זוכה.....                                                                                                                                                                                             | 485 |
| 23. הנמקת ההחלטה וההתייחסות לראיות השונות שהובאו בפני המשיב והוועדה נדרשות במיוחד במקרה בו קיימת דרישה מיוחדת לבחינת ראיות נסיבתיות בשל הקושי הקיים ברוב רובם של המקרים להוכחת המניע שביסוד הפעולה שגרמה את הנזק לרכוש.....                            | 487 |
| 24. הדיבור "בעיות ביטחוניות" הוא בעל מרקם רחב והוא מאפיין היבטים רבים מהחיים בארץ. אין בו כדי לספק הדרישה קונקרטית ל"פעולות איבה", שהיא תנאי לקבלת פיצוי.....                                                                                          | 488 |
| 25. העובדה שהניזוקים הינם תושבי ישראל ואפילו העובדה כי הינם משרתים או שירתו בעבר את כוחות הביטחון של מדינת ישראל, אינה מספקת כדי למלא היסודות הנדרשים בחוק הפיצויים.....                                                                               | 490 |
| 26. חוק הנזיקים האזרחיים קובע כי, פעולת לחימה או אף פעולה שאינה לחימה, הכרוכה בסיכון לחיים או לגוף, שנעשתה לתכלית של מניעת טרור, מעשי איבה והתקוממות מקימה למדינה סייג לאחריות בנזיקין.....                                                            | 491 |
| 27. התובע נזק במסגרת סעיף 35 לחוק הפיצויים, נדרש לנטל השכנוע השגור בהליך האזרחי, הוא מאזן ההסתברויות.....                                                                                                                                              | 492 |
| 28. סמכות ערכאת הערעור מצומצמת לדיון בטענות שהן בגדר בעיה משפטית. אין הדרך פתוחה לערער על קביעות עובדתיות של הוועדה, וכפי הקבוע בהוראת תקנה 12 א(א) לתקנות הפיצויים.....                                                                               | 493 |
| 29. הדרישה לפעולה קונקרטית היא המכניסה כל מקרה למעגל הסיכון שבגדר תכלית החוק, מאחר שהיא יוצרת קשר ברור ומוגדר בין האירוע הספציפי, פעולת האיבה או פעולת המלחמה, לנזק.....                                                                               | 495 |
| 30. החוק מאפשר מתן פיצוי מכספי הציבור, מה שמאפיין את ההיבט התקציבי, כאשר מקורו בקופה הציבורית, ולכן אינו יכול להתפרש במנותק מן האילוצים ומהמגבלות התקציביים.....                                                                                       | 496 |
| 31. התחולה החוץ טריטוריאלית מוגבלת מעצם אופיו של ההסדר, כאשר המדינה, על דרך ההשוואה, היא המבטח. נתון זה מחייב מעמד של המדינה באותם שטחים. היינו, החזקה בשטח על-ידי המדינה או על-ידי רשות מטעמה.....                                                    | 498 |
| 32. הוועדה היא גוף של המדינה, וגם כטריבונל שיפוטי מן הראוי שהיא תכבד הסכמים שהמדינה צד להם.....                                                                                                                                                        | 500 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 33. השאלה מה תוכנו ומשמעותו של נטל הוכחה המוטל על בעל דין מסויים היא אכן בעלת אופי משפטי, שכן היא עוסקת בסוגיה הנוגעת לדיני הראיות.....                                                                                                                                   | 500 |
| 34. לא ייתכן שהוועדה, זמן הנמקתה, תימנע מהתייחסות להערות בית-המשפט המחוזי ותסתפק באמירה סתמית כי לא ראתה לנכון לשנות את מסקנותיה.....                                                                                                                                     | 501 |
| 35. היעדרה של תעודת בטחון אינה מונעת הוכחת טענות הנפגע באמצעות ראיות אחרות, ברם, משנתקבלה התוצאה כי אפשרות ההצתה לא הוכחה במידה הנדרשת על-פי ההליך האזרחי, וכי קיימים הסברים נוספים בעלי משקל זהה לסיבת השריפה, הרי שהמסקנה היא שהמערער לא הוכיח את תביעתו.....           | 502 |
| 36. הנמקה שאין בה התייחסות לראיות הספציפיות שהמערערות סבורות כי הן מוכיחות את טענתן אינה בגדר הנמקה הולמת.....                                                                                                                                                            | 503 |
| 37. תכלית חוק מס רכוש הנה לתקן את נזקם של מי שאין להם כל מקור אחר זולת קופת הציבור להיטיב את נזקם. זאת בקרות האירוע שהחוק מכיר בו כעילה לפיצוי.....                                                                                                                       | 504 |
| 38. ברי כי בקביעות עובדתיות, קיימת לועדת הערר, שהנה אכן בעלת מומחיות מיוחדת, עדיפות על פני ערכאת הערעור.....                                                                                                                                                              | 506 |
| 39. אין להתערב בגובה ההוצאות שנפסקו לטובת המערער בהחלטת הוועדה, ובקביעותיה באשר להתנהגות המערער ובא-כוחו בניהול הדיון בפניה. טענותיו של המערער, כי נימוקי הוועדה בפסיקת ההוצאות אינם נכונים עובדתית, אינן מעוררות בעיה משפטית, וגם הן אינן ראיות לדיון בערכאת הערעור..... | 508 |
| 40. בנסיבות בהן עומד כנגד מניע האיבה, הנטען על-ידי המערער, מניע אחר, שאינו מזכה בפיצוי בהתאם לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, והמערער אינו מספק הסבר ממצה מדוע יש להעדיף את מניע האיבה - הרי שדין תביעתו להידחות.....                                                           | 509 |
| 41. הלכה היא, כי משהחליטה הערכאה הדיונית לסמוך את ידיה על מומחיותו של עד, ולהתייחס לחוות-דעתו כאל ראיה בעלת משקל, הרי שבהיעדרו של שיקול אחר, רציני ביותר, לא יבדוק בית-המשפט לערעורים מחדש את מומחיותו של העד.....                                                        | 510 |
| 42. קיום יחסי שנאה ומשטמה, באופן כללי, אין די בו כדי להכניס את הגניבה לגדר הביטוי "עקב פעולות איבה נגד ישראל", כפי שנתפרש. יש להצביע על פעולות איבה ספציפיות שבזיקה אליהן נגרם הנזק.....                                                                                  | 512 |
| 43. הואיל ומסקנת הוועדה היא מסקנה עובדתית, אין מקום לערעור עליה לפני בית-משפט של ערעור.....                                                                                                                                                                               | 513 |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                     |      |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 44. | הרי שלא היעדר ראיות ישירות בידי המערערים, כפי קביעתה של הוועדה, למיחותו של הגורם שהיה קשור בהצתה, היא שעמדה בעוכריהם. שהרי, גילוי של גורם זה, היה בודאי מוביל להבנת המניע שהוביל לבצע את מעשה הפשע, ולחילופין, אי-גילוי, משמעו, אי-הוכחת המניע..... | 514. |
| 45. | על הוועדה לבחון את תיק החקירה מנקודת המבט של ההליך האזרחי ולראות, האם מבחינת דיות ומשקל הראיות הכלולות בתיק החקירה הצליחה המערערת לעמוד בנטל ההוכחה המוטל עליה.....                                                                                 | 515. |
| 46. | יש בראיות הנסיבתיות דכאן כדי להביא, בדרגת ההסתברות הנדרשת לצורך הוכחה במשפט אזרחי, למסקנה כי התאונה הינה "פגיעת איבה", כהגדרתה בסעיף 1 לחוק התגמולים.....                                                                                           | 516. |
| 47. | ה"נושא בהוצאות שיקום הנזק" בהגדרת "ניזוק" בתקנה 1 לתקנות הפיצויים, הוא רק מי שהוא חייב בשיקום הנזק, או שהוא שילם את הנזק ללא כל תנאי וללא כל אפשרות תביעה להחזרת הסכום ששילם.....                                                                   | 517. |
| 48. | מס רכוש נועד להוות מכשיר לפיצוי מהיר ויעיל של נזקי מלחמה, לרבות פעולות איבה, ולכן הוא מתיחס רק לנזקים כאלה הניתנים להוכחה קלה ופשוטה.....                                                                                                           | 518. |
| 49. | נטל ההוכחה לביסוס הזכות לפיצוי מכוח חוק הפיצויים מוטל על מבקש הפיצוי.....                                                                                                                                                                           | 520. |
| 50. | בחירתן של "הנחיות מינהליות" צריכה להיעשות כבחירתן של החלטות שבשיקול-דעת של הרשות המינהלית. בחירתן של החלטות שבשיקול-דעת של הרשות נעשות בבית-המשפט העליון, בשבתו כבג"צ ולכן זהו גם הפורום הנכון והראוי לבחירתן של "הנחיות מינהליות".....             | 521. |
| 51. | נטל ההוכחה העיקרי כי מדובר ב"נזק מלחמה" שארע לרכב, כמשמעותו של מושג זה בחוק הפיצויים, מוטל על שכם מבקש הפיצוי, הוא המערער.....                                                                                                                      | 522. |
| 52. | פירוש הפסקה "שיקום הנזק" שבהגדרת ה"נזק הממשי" חייב להעשות בזיקה להגדרת התיבה "נזק" וזה האחרון כולל פיצויים הן עבור "נזק מלחמה" והן עבור "נזק עקיף".....                                                                                             | 523. |
| 53. | ביחסים שבין אזרח לבין רשויות המס ובכלל זה, החלטות בכל שאלה הכרוכה בקביעת החבות והיקפה חייבת להתברר בדרך המיוחדת שיועדה לה על-ידי המחוקק, וכפי האמור בסעיף 27 לחוק הפיצויים.....                                                                     | 524. |
| 54. | יש לנקוט בפרוצדורה הנקוטה בחוק הספציפי ובמקרה הנדון, חוק הפיצויים. באם לא ננקטת פרוצדורה שכזאת, דין התובענה להידחות על-הסף.....                                                                                                                     | 525. |

|                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |          |
|------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 55.                                                        | על ועדת הערר לאפשר לבית-המשפט היושב בערעור לבחון האם שקלה את כל הקריטריונים אשר היו בפניה במסגרת החלטתה, ואם עשתה זאת מבלי שנפל פגם בשיקוליה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 525..... |
| 56.                                                        | הדיבור "מעין בעל", שהוא למעשה בגדר בעלות קונסטרוקטיבית, נבחן אך ורק לפי הוראות סעיף 1(1)(ב) לחוק הפיצויים                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 527..... |
| 57.                                                        | סעיף 12 לחוק הפיצויים הדן בשווייה של קרקע פנויה קובע כי שוויה של קרקע יהיה שווי השוק שלה. הסעיף אינו מגדיר מהו שווי שוק, אך ניתן ללמוד זאת מסעיף 11 לחוק הפיצויים המגדיר שוויה של קרקע שעליה בניין, וקובע כי שווי הקרקע שניתן לקבל בעד הנכס כולו ממוכר ברצון לקונה ברצון                                                                                                                                                                                                                                                                       | 528..... |
| 58.                                                        | בשמיעת הערר לא תיזקק הועדה לכל נימוק שלא הוזכר בכתב הערר או בתשובה, אלא אם היא משוכנעת שהדבר דרוש למען הצדק                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 529..... |
| 59.                                                        | חובת הגשת הראיות, בפני ועדת הערר מוטלת על כל אחד מהצדדים. שכן, אין הוראה כללית בחוק, או בהלכה הפסוקה, שחובת הראיה על הנישום. אדרבא, בשיטה האדוורסרית הנהוגה, המבחן הוא, המוציא מחברו, עליו הראיה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 531..... |
| 60.                                                        | מבחינת תכלית החקיקה, הצורך במנגנון יעיל ומהיר לבירור התביעות, תומך בפרשנות המינהל. מטבע הדברים, אופיו של הפיצוי ותכליתו מחייבים הערכות לתשלום פיצוי בדחיפות, במצבים בלתי-שגורתיים, תוך כדי בירור תביעות של ניזוקים רבים, לעיתים במצבי מלחמה מתמשכים. מתן אפשרות לניזוקים לנהל במקביל שתי תביעות תסרב עד מאוד את הליך הבירור, ותחייב לא רק את המנהל לדון בשתי תביעות מקבילות, אלא לעיתים גם את ועדת הערר, ואת בתי-המשפט בשתי ערכאות. פרשנות המערערת אינה עולה בקנה אחד עם טיבו של הפיצוי בעד נזק מלחמה ונזק עקיף, והיא מסכלת את תכליתו של ההסדר | 532..... |
| <b>חלק ה': תביעות בגין נזק רכוש ושמאי מקרקעין..... 533</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |          |
| 533.                                                       | פרק א': מבוא                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 533..... |
| 535.                                                       | פרק ב': שמאות מקרקעין - מושגי יסוד                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 535..... |
| 535.                                                       | 1. שווי שוק                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 535..... |
| 535.                                                       | 2. מחיר                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 535..... |
| 537.                                                       | פרק ג': קביעת שווי למטרות שונות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 537..... |
| 537.                                                       | 1. כללי                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 537..... |
| 537.                                                       | 2. שומות למטרות שונות - דוגמאות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 537..... |
| 539.                                                       | פרק ד': נתונים ראשוניים המשפיעים על שווי המקרקעין                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 539..... |
| 539.                                                       | 1. מבוא                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 539..... |
| 539.                                                       | 2. רשימת האיפיונים - נתונים                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 539..... |
| 541.                                                       | פרק ה': שיטות ההערכה השונות של שוויים של מקרקעין                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 541..... |
| 541.                                                       | 1. כללי                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 541..... |

|    |                                                                                                                                                |     |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. | השיטה השיורית                                                                                                                                  | 541 |
| 3. | שיטת החילוץ                                                                                                                                    | 541 |
| 4. | השיטה ההשוואתית                                                                                                                                | 541 |
| 5. | גישת העלות                                                                                                                                     | 542 |
| 6. | גישת ההכנסה או גישת היוון ההכנסות                                                                                                              | 542 |
| 7. | היוון דמי השכירות כמודל הערכת שווי מקרקעין                                                                                                     | 542 |
|    | <b>פרק ו': הערכת מוניטין</b>                                                                                                                   | 545 |
| 1. | הגדרת מוניטין                                                                                                                                  | 545 |
| 2. | קנייניות המוניטין                                                                                                                              | 545 |
|    | <b>חלק ו': תביעות רכוש - שמאות ימית, אווירית</b>                                                                                               |     |
|    | <b>וחקלאית</b>                                                                                                                                 | 547 |
|    | <b>שער א': תביעות רכוש ושמאות ימית</b>                                                                                                         | 547 |
|    | <b>פרק א': מבוא</b>                                                                                                                            | 547 |
|    | <b>פרק ב': המשפט הימי וסמכות בית-המשפט</b>                                                                                                     | 549 |
|    | <b>פרק ג': ביטוח ימי - מהות והגדרה</b>                                                                                                         | 551 |
| 1. | כללי                                                                                                                                           | 551 |
| 2. | מבנה פוליסת ביטוח ימי                                                                                                                          | 551 |
|    | <b>פרק ד': שטר מטען - הגדרה ומהות</b>                                                                                                          | 555 |
| 1. | כללי                                                                                                                                           | 555 |
| 2. | כללי האג                                                                                                                                       | 555 |
|    | <b>פרק ה': תניית שיפוט זר</b>                                                                                                                  | 557 |
|    | <b>פרק ו': הדין הישראלי לעומת הדין הבינלאומי - חזקת ההתאמה</b>                                                                                 |     |
|    | <b>הפרשנית</b>                                                                                                                                 | 559 |
|    | <b>פרק ז': פקודת הובלת טובין בים</b>                                                                                                           | 561 |
| 1. | הדין                                                                                                                                           | 561 |
| 2. | כללי                                                                                                                                           | 563 |
|    | <b>פרק ח': תמצית ההלכה הפסוקה</b>                                                                                                              | 565 |
| 1. | על המבטח להוכיח סבירות שיקוליו, קביעה התואמת את הכלל הראייתי הבסיסי במשפט האזרחי לפיו "המוציא מחברו עליו הראיה"                                | 565 |
| 2. | המסע שעורך בית-המשפט בבואו להחליט אם להתיר המצאה מחוץ לתחום, אינו מסתיים אף אם מתברר כי נתקיימו הנסיבות שבאחת מתקנות המשנה של תקנה 500 לתקסד"א | 567 |
| 3. | עניין גרשון, נקבעה ההלכה בעניין נטל ההוכחה בקרות מקרה ביטוח, כאשר המבטח טוען כי ידו של המבוטח היתה במעל                                        | 567 |
| 4. | נטל ההוכחה בתביעת ביטוח ימי מוטל על המבוטח (התובע)                                                                                             | 567 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 5. כלל, כאשר מבוטח מותיר שאלה פתוחה - על המבטח לבדוק עימו ולברר אם התשובה לא ניתנה בהיסח הדעת וישנה תשובה המניחה את דעתו, או שמא לא כן ואין התקשרות. לחלופין, בידי המבטח להמשיך בהתקשרות, תוך נטילת הסיכון ואובדן יכולת הביטול העתידית בכפוף לזכות הביטול בתוך 30 יום הקבועה בסעיף 7.....567                                                                                                                  |  |
| 6. הרשות בידי החברה שלא לקבל את ההצעה במלואה, אך ההגיונות האלמנטרית דורשת - בפרט כשמדובר כאן בחוזה - לגלות עיני המציע ולהסביר לו את ההבדל בין מה שביקש מהחברה ומה שזו קיבלה.....568                                                                                                                                                                                                                           |  |
| 7. מבטח הנכנס בנעלי המבוטח מכוח תחלוף, אינו הופך לצד שלישי כלפי המוביל הימי לעניין התיישנות.....568                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  |
| 8. ביטוח כפל הוא על-פי רוב תוצאה של חוסר תשומת-לב מצד המבוטח.....568                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |  |
| 9. העדויות שבאו בפני בית-המשפט המחוזי מלמדות כי הובלתם של תפוחי האדמה נעשתה שלא בדרך המקובלת להובלת טובין מסוגם, לאמור: שלא בקירור ומבלי להבטיח איוורור יעיל. אשר-על-כן - חלה בהקשר זה "תנית הפטור" שבפוליסה, המתנה את תשלום הנזק בשל הנביטה בכך שההובלה נעשתה ב"אריזה מתאימה"; והכל מסכימים ש"האריזה" - קרי: תנאי ההחזקה באניה - היתה בלתי-מתאימה לתפוחי אדמה.....568                                        |  |
| 10. האם המבטחת, שהיא חברת ביטוח שביטחה ספינה של התובעת בפוליסת ביטוח ימי, חייבת בתשלום תגמולי ביטוח לידי התובעת בגין נזק שנגרם לספינה בעקבות אירוע טביעה ופעולות חילוץ הספינה; או שמא הנתבעת חייבת בפיצוי שלא מתוקף הפוליסה בנסיבות המקרה. הדיון כרוך בבירור גדרי הכיסוי הביטוחי של פוליסת הביטוח, אחריות המבטחת בנוגע לעבודות החילוץ שבוצעו בפיקוחה, וזכאות המבוטחת לפיצוי בגין אובדן רווחים עתידיים.....569 |  |
| 11. נטל השכנוע ונטל ההוכחה הוא על המבטחת הטוענת כי מקרה הביטוח נגרם בכוונה.....569                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |  |
| 12. בשל העלמת עובדות מהותיות משירביט נשמט הבסיס לחוזה הביטוח ואין לשירביט כל חבות לפצות את התובעת על נזקה בעקבות הטביעה.....569                                                                                                                                                                                                                                                                               |  |
| 13. בפסק-הדין ב- ע"א 6260/97 פולסקה מורסקה נ' בנק נשיונל דה פריס-ניו יורק, פ"ד נז(5), 193, נקבע שהוצאת שטר מטען מעידה על כריתתו של חוזה הובלה בין השולח לבין המוביל, אך בפסק-דין זה לא נקבע שהסכם הובלה כזה מאפשר לראות במוביל החוזי, כקביעת בית-משפט קמא, כנושא "בזכויות ובחובות של מוביל ימי", כמשמען בפקודה.....571                                                                                        |  |
| 14. טביעתה של ספינה ותשלום תגמולי הביטוח.....571                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 15. שטר מטען ממלא, מן הבחינה המשפטית, שלושה תפקידים: ראשית, הוא קבלה מאת המוביל לשולח המטען המעידה על מסירת המטען לרשות המוביל. שנית, הוא ראיה לחוזה ההובלה בין המוביל לבין שולח המטען. שלישית, שטר המטען הוא מסמך קנייני המקנה למחזיק בו את הזכות לדרוש ולקבל את החזקה במטען הרשום | 571.....        |
| בו                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 571.....        |
| 16. תכולת ביתו של התובע שנשלחה מישראל לניו יורק בחובלה ימית והגיעה לטענת התובע בחסר                                                                                                                                                                                                 | 572.....        |
| 17. מוביל חוזי או סוכן                                                                                                                                                                                                                                                              | 572.....        |
| <b>שער ב': תביעות רכוש ושמאות אווירית</b>                                                                                                                                                                                                                                           | <b>575.....</b> |
| <b>פרק א': מבוא</b>                                                                                                                                                                                                                                                                 | <b>575.....</b> |
| <b>פרק ב': אמנת ורשה</b>                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>577.....</b> |
| 1. כללי                                                                                                                                                                                                                                                                             | 577.....        |
| 2. חוק התובלה האווירית, התש"ס-1980 - אמנת מונטריאול                                                                                                                                                                                                                                 | 577.....        |
| 3. אמנת מונטריאול                                                                                                                                                                                                                                                                   | 582.....        |
| <b>פרק ג': אימוץ ההסדרה הבינלאומית על-ידי הדין הישראלי</b>                                                                                                                                                                                                                          | <b>585.....</b> |
| <b>שער ג': תביעות רכוש ושמאות חקלאית</b>                                                                                                                                                                                                                                            | <b>587.....</b> |
| <b>פרק א': מבוא</b>                                                                                                                                                                                                                                                                 | <b>587.....</b> |
| <b>פרק ב': ההלכה הפסוקה</b>                                                                                                                                                                                                                                                         | <b>589.....</b> |
| 1. נזקים משני סוגים, שהיו מכוסים בפוליסה: אובדן יבול (כונה "אבדן כמותי") וסדקי גידול (הכוונה לסדקים בתפוחי האדמה שהפכו אותם לבלתי-ראויים לשיווק) - נזק זה כונה "אבדן איכותי"                                                                                                        | 589.....        |
| 2. על-פי חוזה הביטוח, נזק מוגדר כנזק לצמחי הנוי הגורם באופן ישיר ובלעדי לכך שצמח הנוי הפך בלתי-ראוי לשיווק אלא אם הוחרג במפורש                                                                                                                                                      | 589.....        |
| 3. השיווק הבודד והמזערי (200 פרחים) שביצעה התובעת כשבועיים לאחר קרות נזק הקרה לבורסה אחת בהולנד, אינו עומד בדרישת חוזה הביטוח על-פי לשונו ותכליתו                                                                                                                                   | 590.....        |
| 4. האם נזקים שנגרמו לתובע בוטחו בפוליסות ביטוח שהוצאו לתובע? ככל שנזקים אלה לא בוטחו, האם כמה חבות סוכן הביטוח לפצות את התובע בגין הנזקים שנגרמו לו?                                                                                                                                | 591.....        |
| 5. נזקים שנגרמו לפלפלים שגודלו בשתי חממות בשטח של 32 דונם במושב בני ראם - אחריות חברת בקרה - אחריות יועץ ביטוח וחברת ביטוח זרה                                                                                                                                                      | 592.....        |
| 6. תביעה כספית על-סך 250,000 ש"ח בגין אבדן בקר (11 עגלים, 13 פרות ו-2 פרים) שנגרם לתובע כתוצאה מאירוע מחודש 04/12 של נזילת מים ממתקן הנתבעת הממוקם בסמוך לגדר המרעה של התובע                                                                                                        | 593.....        |
| 7. נזק עקב מכירת זרעי בצל פגומים                                                                                                                                                                                                                                                    | 594.....        |
| 8. נזק לפרחים בעקבות קרה                                                                                                                                                                                                                                                            | 595.....        |

|     |                                                                                                                                                  |          |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 9.  | נזקי משתלה כתוצאה מקרה - כיסוי ביטוחי                                                                                                            | 596..... |
| 10. | למגדל בקר נגרם נזק כלכלי כתוצאה מגניבות בקר. האם למושב בו הוא גר, למדינה או לקבלנים שביצעו עבודות חקלאיות בשדות המושב, אחריות לפצותו בגין נזקיו? | 597..... |
| 11. | תביעה של חקלאי המגדל כרמים במושב פצאל שבבקעת הירדן, שהוגשה כנגד שני הצדדים לחוזה הביטוח, לפיו בוטחו כרמיו לעונת 2010 כנגד נזקי טבע               | 597..... |
| 12. | נזקים למטע עקב פיצוץ צינור                                                                                                                       | 599..... |
| 13. | גניבת טלאים                                                                                                                                      | 599..... |